

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
Державного управління,
публічного адміністрування
та економічної теорії
Протокол № 2 від 30.08.2024 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи
Каріна НЕМАШКАЛО

**ІНВАЙРОНМЕНТАЛЬНА ЕКОНОМІКА
робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)**

Галузь знань
Спеціальність
Освітній рівень
Освітня програма

**05 "Соціальні та поведінкові науки"
051 "Економіка"
перший (бакалаврський)
"Економіка та економічна політика"**

Статус дисципліни

вибіркова

Мова викладання, навчання та оцінювання

українська

Розробник:
к. е. н., доцент

Олена КЛІМЕНКО

Завідувач кафедри
Державного управління, публічного
адміністрування та економічної політики,
д.е.н., проф.

Наталія ГАВКАЛОВА

Гарант програми

Андрій ЛИТВИНЕНКО

**Харків
2024**

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку людського суспільства та посилення його впливу на екологію як наслідок науково-технічного прогресу, підвищується практичне значення інвайронментальної економіки. Вона є науковою основою Концепції сталого розвитку.

Проблеми екологічного обґрунтування проектів господарської діяльності та управління інвестиційними процесами з урахуванням вимог охорони навколишнього середовища в даний час є пріоритетними. Вирішення екологічних проблем потребує: збереження і відновлення природних систем, їх біологічного різноманіття та здатності до саморегуляції як необхідної умови сталого розвитку економіки; розробка заходів щодо запобігання негативних екологічних наслідків у результаті господарської діяльності; розрахунок екологічних збитків від реалізації проектів господарської діяльності; розрахунок екологічної ціни економічних благ з урахуванням життєвого циклу продукту; визначення інвестиційного клімату. Цим і визначається актуальність даної навчальної дисципліни.

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів цілісного світогляду і навичок системного мислення щодо екологічно обґрунтованих пріоритетів соціально-економічного розвитку суспільства і пошуку найбільш ефективних шляхів досягнення поставлених цілей.

Завданням навчальної дисципліни є засвоєння теоретичних та прикладних основ функціонування і розвитку економіки сталого розвитку та еколого-соціо-економічних основ господарювання

Об'єктом навчальної дисципліни є соціально-еколого-економічні системи різного масштабу й рівня (країна, регіон, підприємство, природний комплекс і взаємозв'язок між ними), тобто вся еколого-економічна система й еколого-економічні відносини в рамках цієї системи.

Предметом навчальної дисципліни є взаємозв'язок між екосистемами, соціальними спільнотами й економічними системами, а також умови, що забезпечують стійкий стан і прогресивний розвиток усіх трьох систем.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
PH1	СК2
PH5	СК11
PH24	СК14
PH26	СК16
PH27	СК17

де, РН1. Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу.

РН5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

РН24. Демонструвати здатність діяти соціально відповідально та свідомо на основі етичних принципів, цінувати та поважати культурне різноманіття, індивідуальні відмінності людей.

РН26. Вміти здійснювати аналітичне оцінювання сучасного стану та результатів функціонування та формувати основні принципи ефективного управління економікою на мікро- та макрорівнях.

РН27. Набути навички для забезпечення розробки сценаріїв соціально-економічного розвитку на мікро- та макрорівнях.

СК2. Здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами.

СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

СК14. Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах з урахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

СК16. Володіти методами, прийомами та інструментарієм оцінки результатів функціонування та розвитку економічних систем на мікро, макрорівнях

СК17. Здатність до розробки сценаріїв соціально-економічного розвитку на мікро та макрорівнях.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні питання сучасної економіки

Тема 1. Предмет і метод інвайронментальної економіки.

1.1. Визначення інвайронментальної економіки. Основні засади взаємозв'язку економіки та екології. Сутність економіки. Сутність екології. Інвайронментальна економіка як основа концепції сталого розвитку. Генезис та розвиток Концепції сталого розвитку.

1.2. Природні фактори в економічній системі. Класифікація природних факторів. Природні умови. Поняття антропогенного впливу. Класифікація процесів впливу на природу. Види господарських суб'єктів, які формують

економічні відносини щодо природних факторів. Функції природних факторів. Особливості виконання природними факторами економічних, соціальних, екологічних, фізіологічних функцій.

1.3. Екологічна рівновага. Визначення екологічної рівноваги. Основний закон соціально-екологічної рівноваги. Класифікація екологічних змін. Механізм збереження рівноваги між тиском на середовище і відновленням довкілля. Природне та штучне відновлення.

Тема 2. Екологічна стабільність і концепція сталого розвитку

2.1. Екологічна стабільність. Поняття екологічної ефективності. Індекс екологічної ефективності. Показники індексу екологічної стійкості. Компаративний аналіз екологічної ефективності держав світу. Основні напрямки досягнення екологічної стійкості в Україні.

2.2. Екологізація економіки. Концепція сталого розвитку як концепція існування людства в 21-му сторіччі. Пріоритетні напрямки економічної політики з позиції концепції сталого розвитку. Здобутки і потенціал України.

2.3. Неокласичний підхід громадського передбачення. Опозиційні підходи до Концепції сталого розвитку. Громадська продуктивна одностайність. Пріоритетні напрямки розвитку екологічного правління.

Тема 3. Еколого-економічні інструменти

3.1. Економічний інструментарій. Сутність еколого-економічної оцінки та ставки. Доцільність використання еколого-економічних оцінок у системі ринкових відносин. Економічні відносини між основними господарчими суб'єктами щодо використання природних факторів. Місце і роль економічних інструментів у господарському механізмі. Визначення і характеристика функцій ціни за ресурси. Визначення і характеристика функцій економічних вигод. Визначення і характеристика функцій перерозподільних платежів.

3.2. Форми еколого-економічних інструментів. Поняття форми еколого-економічних інструментів. Зміст та сфери застосування еколого-економічних інструментів. Податкові еколого-економічні інструменти. Специфіка еколого-економічного інструменту грант. Специфіка і поле дії прямих цінових механізмів для вирішення екологічних проблем. Страхування як еколого-економічний інструмент.

3.3. Принципи формування і механізми дії еколого-економічних інструментів. Визначення і характеристика ролі еколого-економічних інструментів. Механізми реалізації еколого-економічних інструментів. Еколого-економічні інструменти за природою впливу на інтереси господарчих суб'єктів. Методичні підходи для встановлення ставок для реалізації еколого-економічних інструментів. Принципи впливу на ключові групи економічних суб'єктів, що застосовуються при реалізації еколого-економічних інструментів.

Тема 4. Визначення економічної оцінки природних факторів

4.1. Оцінка природних факторів. Оцінки ресурсу та оцінки середовища. Подібність і відмінність між економічними оцінками ресурсів і середовища. Багатофункціональні природні ресурси. Вартісна форма зміни фізіологічних, соціальних і екологічних функцій природи.

4.2. Методи економічної оцінки природних ресурсів. Витратний підхід до економічної оцінки природних факторів. Результатний підхід до економічної оцінки природних факторів. Показники для економічної оцінки земельних ресурсів, родовищ корисних копалин, лісових та водних ресурсів при витратному і результатному підходах. Показники для економічної оцінки рекреаційних ресурсів при витратному і результатному підходах.

4.3. Методи оцінки змін стану середовища. Характеристика формування економічної оцінки зміни стану середовища. Базові критерії економічних оцінок природних факторів. Характеристика цілей еколого-економічних оцінок витрат на підтримання стану відтворювальних природних ресурсів.

Змістовий модуль 2. Основи господарювання

Тема 5. Оцінка економічного збитку від порушення середовища

5.1. Визначення економічного збитку від порушення довкілля. Природа економічного збитку. Складові еколого-економічного збитку. Вартісний аналіз формування еколого-економічного збитку. Складові еколого-економічного збитку відносно формування вартості суспільного продукту.

5.2. Методи оцінки збитку від порушення довкілля. Фактори, що формують величину еколого-економічного збитку. Визначення дії фактору часу. Базові методи обліку еколого-економічного збитку. Екологічні збитки як екологічна складова суспільно необхідних витрат, що пов'язані з виробництвом і споживанням сукупного суспільного продукту.

5.3. Екологічна ціна економічних благ. Екологічна ціна виробництва і споживання продукту. Вплив життєвого циклу продукту на екологічну ціну. Три категорії економічних і соціальних втрат екологічного збитку. Втрати людського капіталу. Втрати в продуктивності природних систем і продуктивності фізичного капіталу. Втрата якості і комфортності навколишнього середовища. Практичне використання оцінки еколого-економічних збитків.

Тема 6. Економіко-екологічне регулювання економічних систем

6.1. Екологічне регулювання економіки регіонів. Масштабна криза та економічне зростання. Екологічні ресурси як інноваційні джерела зростання. Конкурентні переваги регіонів України. Інвестиційний клімат регіонів України та його залежність від екологічного регулювання.

6.2. Макроекономічне регулювання природних факторів. Присвоєння природних ресурсів та форми власності на природні ресурси. Механізми природоохоронної та природо-ресурсної діяльності країни. Екологічні механізми відтворення природних ресурсів в Україні. Вітчизняні промислові біотехнології відновлення природно-відтворених ресурсів.

6.3. *Екологічний менеджмент*. Економічне зростання і споживча культура. Зростання виробничих можливостей і глобальна економічна криза. Орієнтація на формування та розвиток екологічного виробництва й екологічної культури життєдіяльності людини.

Тема 7. Інвайронментальна агресія

7.1. *Політичні конфлікти щодо інвайронментальної агресії*. Причини виникнення та джерела політичних конфліктів. Конфлікти за землю та території. Значення географічного положення у військовому, стратегічному та економічному відношеннях. Природно-ресурсні конфлікти. Руйнування та виснаження природного середовища. Міри згладжування та елімінації політичних конфліктів.

7.2. *Основні групи екологічних конфліктів. Міжнародні екологічні конфлікти*. Класифікація конфліктів природокористування. Формування природно-ресурсного потенціалу. Соціально-екологічні конфлікти. Парадокс достатку, або прокляття ресурсів. Територіально - етнічні конфлікти. Спори щодо водних ресурсів. «Рибні» конфлікти. Забруднення повітря та водних ресурсів. Радіоактивне забруднення.

7.3. *Стратегія боротьби з глобальним забрудненням довкілля*. Міжнародні програми щодо збереження природно-ресурсного потенціалу планети. Комплексні міри щодо нейтралізації та усунення забруднень світового значення.

Тема 8. Концепція платного природокористування

8.1. *Основи платного природокористування*. Впровадження платного природокористування в світі і в Україні. Позитивні та негативні погляди на платне природокористування. Система платного природокористування в Україні. Компоненти системи платного природокористування.

8.2. *Система оплати за використання природних ресурсів*. Система платежів за землю в Україні. Система зборів за надра в Україні. Система плати за водні ресурси в Україні. Система плати за лісові ресурси в Україні. Компоненти системи плати за тваринний світ в Україні. Компоненти системи плати за рослинний світ в Україні.

8.3. *Платежі за порушення природного середовища*. Компоненти системи платежів за порушення природного середовища. Система платежів за забруднення атмосферного повітря. Система платежів за забруднення водних ресурсів. Система платежів за розміщення відходів.

Перелік практичних занять за навчальною дисципліною наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Перелік практичних занять

Назва теми та завдання	Зміст
Тема 1. Практичне завдання 1	Особливості виконання природними факторами економічних, соціальних, екологічних функцій
Тема 2. Практичне завдання 2	Динаміка індексу екологічної ефективності в Україні. Причини та наслідки падіння та зростання
Тема 3. Практичне завдання 3	Механізми реалізації еколого-економічних інструментів.
Тема 4. Практичне завдання 4	Практична реалізація двох підходів до економічної оцінки природних факторів
Тема 5. Практичне завдання 5	Наслідки втрати якості навколишнього середовища
Тема 6. Практичне завдання 6	Залежність інвестиційного клімату України від екологічного регулювання
Тема 7. Практичне завдання 7	Значення географічного положення країни у військовому, стратегічному та економічному відношеннях
Тема 8. Практичне завдання 8	Система платного природокористування в Україні.

3. Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл.

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та завдання	Зміст
Тема 1 – 8	Вивчення лекційного матеріалу та нормативної бази України
Тема 1 – 8	Підготовка до практичних занять
Тема 1 – 4, 5 – 8	Виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань 1 та 2

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ВИКЛАДАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

метод проблемного викладу (т.8), диспут (т.1, 3-4, 6-7), бесіди (т. 2-5, 7-8), пояснювально-ілюстративний метод (т.1-8), моделювання професійних ситуацій (т.7), кейс-стаді (т.4, 8), дебати (т. 2-6, 8).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

для дисциплін з формою семестрового контролю екзамен (іспит): максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу вищої освіти скласти екзамен (іспит) – 35 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формах семестрового екзамену (іспиту). Складання семестрового екзамену (іспиту) здійснюється під час екзаменаційної сесії.

Максимальна сума балів, яку може отримати здобувач вищої освіти під час екзамену (іспиту) – 40 балів. Мінімальна сума, за якою екзамен (іспит) вважається складеним – 25 балів.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається сумуванням балів за поточний та підсумковий контроль

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: Індивідуальні навчально-дослідні завдання (20 балів), експрес-опитування (10 балів); письмова контрольна робота (10 балів), колоквиум (20 балів).

Семестровий контроль: Екзамен (40 балів)

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета та критерії оцінювання для навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета

Харківський національний економічний університет імені Семена
Кузнеця

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма «Економіка та економічна теорія»

Навчальна дисципліна «Інвайронментальна економіка»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Завдання 1 (тестове), 15 балів

1. Поняття інвайронментальної економіки – це:

- а) економічний підхід до оцінки природних ресурсів;
- б) розділ екології, що вивчає вплив економіки на природу;
- в) сукупність економічних процесів, пов'язаних із збереженням навколишнього середовища.

2. Зовнішні ефекти у контексті інвайронментальної економіки:

- а) економічні витрати, що безпосередньо стосуються виробництва;
- б) витрати або вигоди, які не враховуються у ринковій ціні товару чи послуги;
- в) інвестиції у новітні екологічні технології.

3. Основна мета інвайронментальної економіки:

- а) максимізація прибутку підприємств;
- б) оцінка економічної ефективності природоохоронних заходів;
- в) забезпечення конкурентоспроможності ринку.

4. Термін «сталий розвиток» означає:

- а) економічне зростання за рахунок природних ресурсів;
- б) збалансоване поєднання економічного зростання та охорони довкілля;
- в) використання виключно відновлюваних ресурсів.

5. «Зелені податки» - це:

- а) податки на екологічно небезпечні товари та послуги;
- б) податкові пільги для екологічно чистих підприємств;
- в) податки, спрямовані на зменшення державного дефіциту.

6. На вашу думку, зовнішні ефекти впливають на економічну ефективність так:

- а) збільшують загальний дохід підприємства;
- б) призводять до ринкових невдач через неадекватне ціноутворення;
- в) підвищують попит на продукцію.

7. Економічна оцінка екосистемних послуг означає:

- а) визначення ринкової вартості продукції природних ресурсів;
- б) оцінка економічної користі, яку забезпечують екосистеми;
- в) визначення витрат на захист природи.

8. Інструмент, що використовується для обмеження викидів парникових газів:

- а) економічне стимулювання;
- б) система торгівлі квотами на викиди;
- в) підвищення тарифів на енергію.

9. Принцип «забруднювач платить» означає:

- а) забруднювач зобов'язаний відшкодувати витрати на очищення довкілля;
- б) забруднювач має право платити фіксовану суму за перевищення норм забруднення;
- в) забруднювач звільняється від податків за умови використання екологічних технологій.

10. Основним недоліком ринкових підходів до охорони довкілля є:

- а) надмірна складність в реалізації;
- б) недостатнє врахування зовнішніх ефектів;
- в) нестабільність ринку природних ресурсів.

11. Прикладом державного регулювання у сфері охорони довкілля?*** є:

- а) встановлення стандартів на викиди;
- б) надання субсидій на екологічно чисті технології ;
- в) обидва варіанти.

12. Метод, що є основою економічного оцінювання екологічної політики:

- а) вартісно-бенефітний аналіз (Cost-benefit analysis)
- б) економетричний аналіз
- в) фінансовий аналіз

13. Економічна теорія, яка підтримує ідею ринкових рішень для вирішення екологічних проблем:

- а) теорія загальної рівноваги;
- б) теорія ринкових провалів;
- в) теорія приватизації екологічних ресурсів.

14. Екологічна ефективність – це:

- а) зниження витрат підприємства за рахунок використання екологічно чистих ресурсів
- б) відносини між економічними вигодами та екологічними витратами
- в) максимізація продуктивності при мінімізації екологічного впливу

15. Ринок енергетики з розвитком інвайронментальних технологій змінюється таким чином:

- а) збільшення залежності від традиційних джерел енергії;
- б) переорієнтація на відновлювані джерела енергії;
- в) зниження конкуренції на ринку.

Завдання 2 (діагностичне), 10 балів

Уявіть, що ви є власником невеликого виробничого підприємства, яке випускає товари, але одночасно спричиняє забруднення навколишнього середовища. Ви маєте вирішити, як зменшити екологічний вплив виробництва без значного збільшення витрат.

Завдання: коротко опишіть, як ваше підприємство впливає на навколишнє середовище (наприклад, викиди CO₂, використання води, відходи виробництва). Оберіть один із економічних інструментів, який ви можете використовувати для зниження забруднення (наприклад, встановлення фільтрів для очищення викидів, або перехід на енергоефективні технології, або використання відновлюваних джерел енергії, або інше) та поясніть, чому ви обрали саме цей інструмент, та як він допоможе зменшити вплив на довкілля. Опишіть, які позитивні зміни для вашого підприємства та довкілля відбудуться після впровадження цього інструменту. Назвіть один альтернативний інструмент (з поданих вище або свій варіант), який міг би також допомогти зменшити забруднення, але не є оптимальним для вашого бізнесу. Поясніть, чому ви його не обрали.

Завдання 3 (діагностичне), 15 балів

Ви є економічним консультантом уряду країни, що розвивається, і вас запросили розробити стратегію сталого розвитку для зменшення екологічного впливу економіки.

Ваше завдання полягає в тому, щоб запропонувати підхід, який дозволить знизити рівень забруднення довкілля, не гальмуючи економічне зростання.

Проаналізуйте основні екологічні проблеми, з якими стикається країна, і поясніть, як вони пов'язані з економічною діяльністю. Запропонуйте щонайменше три економічні інструменти для зменшення негативного впливу на довкілля. Поясніть, як кожен з них допоможе досягти мети сталого розвитку.

На основі виконаного аналізу дайте рекомендації уряду щодо найбільш ефективного підходу до зменшення екологічного навантаження. Ваші рекомендації мають бути обґрунтованими і включати прогноз щодо економічного та екологічного ефекту.

Затверджено на засіданні кафедри державного управління, публічного адміністрування та економічної політики «__» _____ 202_р. Протокол № _____

Екзаменатор
Завідувач кафедри

к.е.н., доц. Кліменко О. М.
д.е.н., проф. Гавкалова Н. Л.

Критерії оцінювання

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Алгоритм вирішення кожного завдання включає окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для розв'язання завдання. Тому окремі завдання та етапи їх розв'язання оцінюються відокремлено один від одного таким чином:

Завдання 1 (тестове). (15 балів)

За кожен правильну відповідь на тестове питання – 1 бал.

Завдання 2 (діагностичне). (10 балів)

2 – правильне описання впливу підприємства на довкілля;

3 – розуміння основних інструментів інвайронментальної економіки та їх практичне застосування в бізнесі;

3 – вміння втілення бізнес-інструментів за визначеною стратегією ;

2 – наявність висновку щодо проведеного аналізу.

Завдання 3 (діагностичне). (15 балів)

5 – вміння правильно виявляти основні екологічні проблеми і знаходити їх зв'язок з економікою;

5 – вміння правильно оцінити економічні та екологічні наслідки наданої економічної ситуативної композиції, запропонувати відповідні економічні інструменти та обґрунтувати їх вибір;

3 – правильне обрання економічного підходу до екологічних проблем;

2 – логіка та ґрунтовність наведених висновків.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Замула І.В., Давидова І.В., Кірейцева Г.В., Корбут М.Б., Травін В.В. Стратегія сталого розвитку: еколого-економічний аспект. Навч. посібник. Житомир: ЖДТУ, 2017. 200 с.

2. Кліменко О. М., Мащенко М. А. Інвайронментальна економіка : навч. посіб. для студентів напряму підготовки «Економічна теорія». Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 176 с. URI: <http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/10500>

3. Політика ЄС щодо зеленої економіки та інновацій: Підручник. Орловська Ю.В., Чала В.С., Глуценко А.В./ під заг. ред. Орловської Ю.В. Д.: ПДАБА. 2023.193 с.

4. Henderson, Rebecca, Gulati, Ranjay, and Michael Tushman. *Leading Sustainable Change: An Organizational Perspective*. Oxford University Press, January 29, 2015.

5. Jorgenson, Dale W., Richard J. Goettle, Mun S. Ho, and Peter J. Wilcoxon. *"Double Dividend: Environmental Taxes and Fiscal Reform in the United States."* Cambridge, Massachusetts: MIT Press. November 2013.

Додаткова

6. Бакуліна О. С., Тернопільська В. І. Зелена економіка як умова сталого розвитку. Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. 2021. № 2(48). С. 39-44.
7. Європейський зелений курс і кліматична політика України : аналіт. доп. / [С. П. Іванюта, Л. М. Якушенко] ; за заг. ред. А. Ю. Сменковського. Київ : НІСД, 2022. 95 с. <https://doi.org/10.53679/NISSanalytrep.2022.12>
8. Економічна оцінка природного багатства України: [монографія] / за заг. ред. акад. НАН України, д.е.н., проф. С. І. Пирожкова, акад. НААН України, д.е.н., проф., М. А. Хвесика. – К.: ДУ ІЕПСР НАНУ, 2015. – 396 с.
9. Зелена книга «Реалізація європейського зеленого курсу в транспорті та формування сталої мобільності». Серпень. 2022. 77 с.
10. Зелена» економіка: від глобальної концепції до реалій місцевого розвитку: монографія. Стукало Н.В., Краснікова Н.О., Стеблянко І.О., Мешко Н.П. та ін. Дніпро. 2018. 352 с.
11. Зелени» інвестиції у сталому розвитку: світовий досвід та український контекст. Аналітична доповідь. Київ: Заповіт. 2019. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf
12. Мельник Л. Г. «Зелена» економіка (досвід ЄС і практика України у світлі III і IV промислових революцій): підручник. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 463 с.
13. Палехова Л. Л. Управління сталим розвитком: Довідник базових понять. Дніпро: НТУ «Дніпровська Політехніка», 2020. 332 с. ISBN 978-966-921-006-7.
14. Теоретико-методологічні засади формування національної економічної системи в умовах інтеграції у світове господарство [Електронний ресурс] : монографія / М. С. Бріль, О. М. Кліменко, М. А. Мащенко та ін. ; за заг. ред. канд. екон. наук, доцента М. С. Бріля. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 208 с. URI: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/21023>

Інформаційні ресурси

15. Сторінка курсу на платформі Moodle (персональна навчальна система). Розміщено: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=8881>
16. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
17. Міністерство доходів і зборів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://minrd.gov.ua/ru/>.
18. Міністерство фінансів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.minfin.gov.ua/>.
19. Національний банк України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://bank.gov.ua>
20. Статистика України : науковий журнал. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: www.ukrstat.gov.ua.